

ΦΩΚΙΑ MONACHUS MONACHUS ~ Το πιο απειλούμενο και σπανιότερο θαλάσσιο θηλαστικό στην Ευρώπη

Η μεσογειακή φώκια είναι το πιο σπάνιο είδος στον κόσμο! Από τα 33 είδη φώκιας που υπάρχουν στον κόσμο, συγκαταλέγεται στα πιο απειλούμενα είδη ως «κρισίμως κινδυνεύον» είδος και θεωρείται το υπ' αριθμόν ένα απειλούμενο θαλάσσιο θηλαστικό στην Ευρώπη. Οι Μεσογειακές Φώκιες ζούσαν σε μεγάλες αποικίες κατά μήκος ολόκληρης της Μεσογείου. Η εικόνα αυτή σήμερα είναι δυστυχώς σπάνια, καθώς έχουν απομείνει μόλις 750 περίπου ζώα σε όλο τον κόσμο. Η Μεσογειακή Φώκια πάντα αποτελούσε στοιχείο της βιοποικιλότητας της Κύπρου. Από τη δεκαετία όμως του 1960 και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 2010, οι εμφανίσεις του είδους ήταν σπάνιες, ενώ δεν υπήρχε καμία ένδειξη για αναπαραγωγική δραστηριότητα. Από το 2011 και μετά φαίνεται ότι το είδος ανακάμπτει στις Κυπριακές θάλασσες και έχει πλέον δημιουργήσει έναν τοπικό, μικρό μεν, αλλά αναπαραγόμενο πληθυσμό.

Το είδος που κάποτε παρουσιαζόταν σε αφθονία στις ακτές της Μεσογείου, σήμερα απειλείται από τον τουρισμό, την αλόγιστη παράκτια ανάπτυξη, την υπεραλίευση, αναγκάζοντάς το να βρει κατάλληλο βιότοπο σε επικίνδυνα και δυσπρόσιτα παράκτια σπήλαια για να επιβιώσει.

Με τα ψάρια των θαλασσών να έχουν υποστεί δραματική μείωση, κινδυνεύει από έλλειψη τροφής. Όπως και όλα τα θαλάσσια θηλαστικά, κινδυνεύει επίσης από τη ρύπανση των θαλασσών, την όχληση από τα σκάφη και την κλιματική κρίση. Φανταστείτε μόνο να ανέβει η στάθμη της θάλασσας και να χαθούν από τον χάρτη οι σπηλιές όπου γεννά και

γαλουχεί τα μικρά της. Παρόλες τις προσπάθειες διάσωσης και διατήρησης του είδους, η Μεσογειακή φώκια συνεχίζει να αντιμετωπίζει ποικίλες απειλές και να κινδυνεύει με εξαφάνιση.

Σε συνάντηση των μαθητών του σχολείου μας με Λειτουργούς του τμήματος Αλιείας και Θαλάσσιων Ερευνών (Γιάννη Ιωάννου και η Μελίνα Μάρκου) μας ανέφεραν πως στην Κύπρο η περίοδος αναπαραγωγής είναι κυρίως τους μήνες Σεπτέμβριο – Δεκέμβριο. Η ανθρώπινη παρενόχληση αποτελεί μια από τις κυριότερες αιτίες εγκατάλειψης των νεογέννητων φωκιών από τις μητέρες τους, αλλά και η εγκατάλειψη του ασφαλούς καταφυγίου από τις εγκυμονούσες μητέρες

Επιπλέον, στην ερώτηση των μαθητών γιατί τα χερσαία ενδιαίτηματα παίζουν σημαντικό ρόλο στον κύκλο ζωής της Μεσογειακής φώκιας μας απάντησαν ότι κατά τη διάρκεια των ετών 1997, 2005-2006 και 2011-2012 υλοποιήθηκαν εξειδικευμένα ερευνητικά προγράμματα και τα ευρήματα κατέδειξαν ότι θαλάσσια σπήλαια που βρίσκονται στην περιοχή του Ακάμα και του Κάβο Γκρέκο (περιοχές που ανήκουν

στο δίκτυο Natura 2000) φαίνεται να αποτελούν κατάλληλα ενδιαιτήματα για τη φώκια. Η Φώκια γεννά ένα μικρό το οποίο γαλουχεί για 4 μήνες, τα θαλάσσια σπηλαια παρέχουν ασφάλεια στα νεογέννητα από θηρευτές, όχληση και κακές καιρικές συνθήκες. Ακόμη, πραγματοποιήθηκε καταγραφή θαλάσσιων σπηλαίων στις παράκτιες περιοχές της Λεμεσού και της Αμμοχώστου και επιβεβαιώθηκε η παρουσία της φώκιας στις εν λόγω περιοχές. Οι λειτουργοί του τμήματος μας εξήγησαν πως το πιο σημαντικό εύρημα των τελευταίων ετών υπήρξε η ανακάλυψη, τον Νοέμβριο του 2011, ενός νεογνού φώκιας, με εκτιμώμενη ηλικία ενός μηνός, σε μια από τις θαλάσσιες σπηλιές του νησιού. Αυτό επιβεβαίωσε την αναπαραγωγική δραστηριότητα της *Monachus Monachus* στην Κύπρο καθώς και τη χρήση των θαλάσσιων σπηλαίων όχι μόνο για σκοπούς ανάπαυσης αλλά και για την αναπαραγωγή του είδους. Έκτοτε παρατηρήθηκαν συχνά και άλλες γεννήσεις. Ως εκ τούτου, η ύπαρξη τέτοιων χερσαίων ενδιαιτημάτων σε μια περιοχή θεωρείται σημαντικός παράγοντας για την επιβίωση του είδους και κατ' επέκταση χρήζουν προστασίας. Σήμερα ο πληθυσμός της Μεσογειακής φώκιας στην Κύπρο εκτιμάται γύρω στα 20 άτομα.

Σε ερώτηση των μαθητών που οφείλεται η αλλαγή στον πληθυσμό των Φωκιών στο νησί μας και ποια μέτρα παίρνει το κράτος για την προστασία και διατήρηση του είδους, μας απάντησαν πως η Μεσογειακή Φώκια στην Κύπρο προστατεύεται, ανάμεσα σε άλλα είδη, από το 1971 από τον περί Αλιείας Νόμο και Κανονισμούς 1990. Με τον Νόμο για την Προστασία και Διαχείριση της Φύσης και της Άγριας Ζωής, το δίκτυο Natura 2000 στην Κύπρο δημιουργείται μέσω αυτού του Νόμου. Ο πληθυσμός της φώκιας που ζει στην Κύπρο, έχει σημειώσει την μεγαλύτερη αύξηση που καταγράφηκε ποτέ. Ωστόσο, ως κοινωνία, οφείλουμε να συνεχίσουμε να εργαζόμαστε για την προστασία της, αντιμετωπίζοντας τις απειλές που προκύπτουν από ανθρώπινες δραστηριότητες.

Η ομάδα παρακολούθησης της Μεσογειακής Φώκιας, η οποία απαρτίζεται από εξειδικευμένο προσωπικό, εφαρμόζει από το 2010 εντατικό πρόγραμμα παρακολούθησης, με επισκέψεις στις θαλάσσιες σπηλιές, σημειώνοντας την παρουσία ατόμων. Έχουν τοποθετηθεί ειδικές φωτοπαγίδες για μη παρεμβατική και ταυτόχρονη και συνεχή παρακολούθηση του είδους σε πολλές τοποθεσίες σε όλο το νησί. Ακόμη χρησιμοποιούνται Κάμερες Ζωντανής Μετάδοσης και η παρακολούθηση γίνεται σε 24ωρη βάση με αποτέλεσμα να λαμβάνονται πολύ σημαντικά δεδομένα και σημαντικά ευρήματα, όπως η επιβεβαιωμένη αναπαραγωγική δραστηριότητα στις “Θαλασσινές Σπηλιές Πέγειας” στην Πάφο από το 2017, στον Ακάμα - Λατσί από το 2019, στην Αγία Νάπα το 2021.

Οι μαθητές του Γυμνασίου Αποστόλου Ανδρέα Έμπας ενημερώθηκαν από τους αρμοδίους Λειτουργούς για τις δράσεις που εφαρμόζονται για την διατήρηση και διάσωση του σπάνιου είδους. Μεταξύ άλλων απάντησαν πως είναι οι εξής :

- Οι περισσότεροι βιότοποι της φώκιας βρίσκονται κυρίως σε προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές Natura 2000.
- Θέσπιση Θαλάσσιων Προστατευόμενων Περιοχών (ΘΠΠ) μέσω Υπουργικών Διαταγμάτων.
- Χαρτογράφηση και δραστηριότητες αποκατάσταση των σημαντικών ενδιαιτημάτων.
- Απαλλοτριώση γης.
- Δράσεις ενημέρωσης, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και ευαισθητοποίησης του κοινού κ.α.

Επίσης στην έρευνα των μαθητών διαπιστώθηκε πως οι προσπάθειες διατήρησης της βιοποικιλότητας που συγκεντρώνουν την αποδοχή και τη στήριξη των τοπικών κοινωνιών έχουν καλύτερες προοπτικές επιτυχίας. Οι επιτυχημένες και πρωτοποριακές δράσεις της Κύπρου για τη μεσογειακή φώκια την καθιστούν πλέον μοντέλο για άλλες

χώρες γιατί ενώ τα τελευταία 12 χρόνια έχουμε μόνιμη αναπαραγωγή στην Κύπρο είναι και μία χώρα που δέχεται πιέσεις από τον τουρισμό.

Επίσης, στις μέρες μας οι Μεσογειακές φώκιες αντιμετωπίζουν και πολλούς άλλους κινδύνους. Σημαντικές απειλές για την Μεσογειακή Φώκια μας ενημέρωσαν πως μεταξύ άλλων θεωρούνται η απώλεια και η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων της, η κατασκευή μαρίνων, νέων σπιτιών και ξενοδοχείων κοντά στη θάλασσα. Αναπόφευκτα, όπου υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση πληθυσμού, υπάρχει ρύπανση και θόρυβος με αποτέλεσμα να ενοχλεί σε μεγάλο βαθμό τις ευαίσθητες φώκιες (αστικοποίηση γειτνιαζουσών περιοχών). Με τα σκουπίδια, τις χημικές ουσίες, την ρύπανση στην θάλασσα είναι απόλυτα φυσιολογικό οι φώκιες να κινδυνεύουν.

Τι μπορούμε να κάνουμε εμείς για την προστασία της Φώκιας Μονάχους Μονάχους; Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορούμε να συμβάλουμε στις προσπάθειες για προστασία του περιβάλλοντος και της κυπριακής φύσης. Είναι, λοιπόν, στο χέρι μας να τις προστατεύσουμε ώστε να μην αποτελέσουμε την οδηγό αιτία για την εξαφάνισή τους. Ας αποφύγουμε την ανέγερση υποδομών σε παραλίες που αναπαράγονται οι φώκιες. Ας μην πετάμε σκουπίδια και τοξικές ουσίες στις παραλίες που δηλητηριάζουν τις φώκιες αλλά και τους οργανισμούς με τους οποίους τρέφονται. Επίσης εκτός από τα πιο πάνω να αναφέρουμε πως στην ερώτηση, ποια ενημέρωση γίνεται στο κοινό για ευαισθητοποίηση και τι πρέπει να κάνουμε σε

περίπτωση που συναντήσουμε τις Φώκιες MONACHUS MONACHUS στην περιοχή που κολυμπάμε, θα πρέπει α) να μην ενοχλήσουμε το ζώο β) να σεβαστούμε τον χώρο τους γ) να μην τις ταΐσουμε δ) να μην πανικοβληθούμε και κυρίως να μην κάνουμε απότομες κινήσεις και τέλος ε) να μην τις προσεγγίσουμε.

Εν κατακλείδι, θα μπορούσαμε να πούμε πως εξαρτάται από όλους μας να προστατέψουμε την πολύτιμη φύση μας και να εξασφαλίσουμε ένα υγιές μέλλον για τον άνθρωπο και για κάθε ζωντανό οργανισμό που υπάρχει σ' αυτήν. Κράτησε ζωντανό τον πλανήτη! Ας πούμε ΟΧΙ στην καταστροφή των φυσικών οικοσυστημάτων στα οποία ζει αυτό το όμορφο θηλαστικό.

Ομάδα «Νέων Δημοσιογράφων για το Περιβάλλον». Γυμνασίο Αποστόλου Ανδρέα Έμπας

Στόχος 14: Ζωή στο Νερό

Ονοματεπώνυμο μαθητών:

Ιωάννου Λοΐζος ,

Καραγιάννης Αντρέας,

Ιφιγένεια Πάτσαλου

Υπεύθυνη εκπαιδευτικός:

Μικέλλη Παναγιώτα (Γεωγράφος)